

Sygn. akt I ACa 410/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 stycznia 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Marek Boniecki (spr.)
Sędziowie:	SSA Jan Kremer SSO del. Wojciech Żukowski
Protokolant:	st. sekr. sądowy Urszula Kłosińska

po rozpoznaniu w dniu 23 stycznia 2020 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa **H. Ł., G. Ł., J. K. i W. S.**

przeciwko **Muzeum(...)w K.**

o ustalenie

na skutek apelacji powodów **H. Ł., J. K. i W. S.**

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 22 listopada 2018 r. sygn. akt I C 3227/17

1. oddala apelację;

2. zasądza od powodów H. Ł., J. K., W. S. na rzecz strony pozwanej Muzeum (...) w K. kwoty po 966 zł (dziewięćset sześćdziesiąt sześć złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Jan Kremer SSA Marek Boniecki SSO (del.) Wojciech Żukowski

Sygn. akt I ACa 410/19

Uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z dnia 23 stycznia 2020 r.

Wyrokiem z dnia 22 listopada 2018 r. Sąd Okręgowy w Kielcach oddalił powództwo H. Ł., G. Ł., J. K. i W. S. przeciwko Muzeum (...) w K. o ustalenie, że powodowie są współwłaścicielami szczegółowo opisanych w pozwie ruchomości w 1/4 części każdy z nich.

Sąd Okręgowy ustalił stan faktyczny zaprezentowany w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, z którego to uzasadnienia wynika, że powodowie są spadkobiercami Z. Ł., właścicielki pałacu położonego w miejscowości G.. Do majątku Z. Ł. należały również ruchomości znajdujące się w wymienionym wyżej pałacu. Na mocy dekretu o reformie rolnej z 1944 roku ówczesne organy państwowe przejęły pałac w G. wraz z ruchomościami w nim się znajdującymi. Na skutek tego działania Muzeum(...) w K. zostały przekazane szczegółowo opisane książki, obrazy i grafiki. Muzeum (...)kupiło od Z. Ł. cztery portrety. W 1993 roku J. K. korespondowała z pozwanym w zakresie odzyskania ruchomości. Pozwany nie posiada legitymacji do podejmowania samodzielnych i wiążących decyzji w odniesieniu do zwrotu ruchomości znajdujących się w jego posiadaniu. Protokoły sporządzane w związku z przywożeniem zabytków do ówczesnego Muzeum(...) nadto transportowania ich łącznie z mieniem z innych majątków bez uprzedniego oznakowania, nie określają jednoznacznie, czy ruchomości pochodzą z majątku G..

W ustalonym przez siebie stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał powództwo za bezzasadne z uwagi na brak interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c., a to wobec przedawnienia roszczenia windykacyjnego.

Wyrok powyższy zaskarżyli w całości apelacją powodowie: H. Ł., J. K. i W. S., wnosząc o jego zmianę poprzez uwzględnienie powództwa, ewentualnie uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Apelujący zarzucili naruszenie: 1) art. 169 §1 i 2 k.c. w zw. z art. 222 §1 k.c. i art. 223 §1 k.c. – poprzez nieuwzględnienie tych przepisów i uznanie, że doszło do przedawnienia roszczeń powodów; 2) art. 189 k.p.c. polegające na przyjęciu, jakoby powodowie nie mieli interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie.

Strona pozwana wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy w relevantnym dla rozpoznania apelacji zakresie prawidłowo ustalił stan faktyczny sprawy, co sprawiło, że Sąd Apelacyjny przyjął go za własny. Ocena powyższa nie dotyczy tej części ustaleń, z których wynika, że wszystkie dochodzone pozwem ruchomości pochodziły z pałacu stanowiącego własność poprzedników prawnych powodów. Okoliczność ta nie była w sprawie niesporna, wobec czego strona powodowa przedstawiła dowody w tym zakresie, które z uwagi na koncepcję rozstrzygnięcia nie zostały przeprowadzone.

Sąd odwoławczy podzielił pogląd Sądu Okręgowego co do tego, że roszczenie wydobywcze powodów co do spornych ruchomości przedawniło się najpóźniej w czerwcu 1999 r. Jakkolwiek z uwagi na położenie ruchomości odwoływanie się do przepisów prawa obowiązujących w dawnym zaborze austriackim było nieprawidłowe, nie zmienia to faktu, że o początku terminu przedawnienia można mówić dopiero od czerwca 1989 r., a zatem w czasie obowiązywania obecnego Kodeksu cywilnego. Słusznie zauważył także Sąd pierwszej instancji, że nie doszło do przerwania biegu przedawnienia w rozumieniu art. 123 k.c. Nie ma racji autor apelacji, twierdząc, że roszczenie windykacyjne o wydanie rzeczy nabytych w sposób bezprawny nie ulega przedawnieniu względem właściciela. Art. 169 §2 k.c. w ogóle nie mógł znaleźć zastosowania w rozpoznawanej sprawie, albowiem nie było mowy o zbywaniu spornych ruchomości przez Skarb Państwa na rzecz osoby trzeciej. Także powoływanie się na art. 169 §1 k.c. jest nietrafione. Przepis ten wyłącza jedynie możliwość nabycia własności rzeczy przez nabywcę będącego w złej wierze. Sam fakt jednakże, że własność nie została przez właściciela utracona, nie oznacza, że roszczenie o wydanie rzeczy nie może się przedawnić (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2012 r., III CSK 208/11). Konstatacji takiej nie uzasadnia ani art. 117 §1 k.c., ani art. 222 §1 k.c., ani także art. 223 §1 k.c. Co więcej, możliwość przedawnienia roszczenia windykacyjnego potwierdza także wprowadzenie art. 223 §4 k.c., który wskazuje, co do których konkretnie ruchomości przedawnienie nie wystąpi.

Zaskarżony wyrok nie narusza też art. 189 k.p.c. Przepis ten, jakkolwiek umieszczony w ustawie procesowej, ma charakter materialnoprawny. Przesłanką uwzględnienia powództwa o ustalenie jest istnienie interesu prawnego w tym zakresie. Przesłankę tę, zgodnie z ogólną zasadą dowodzenia wyrażoną w art. 6 k.c., wykazać ma powód.

Obowiązek ten w rozpoznawanej sprawie spełniony nie został. Podkreślić należy, że interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. nie ma charakteru abstrakcyjnego. Oznacza to, że strona poszukująca na podstawie wskazywanego przepisu ochrony prawnej, zobowiązana jest do wykazania, że w okolicznościach konkretnej sprawy zachodzi potrzeba wydania wyroku ustalającego istnienie lub nie stosunku prawnego lub prawa. W poddanym kontroli instancyjnej przypadku strona powodowa zmieniając powództwo, pierwotnie w ogóle nie wskazała, w czym dopatruje się istnienia interesu prawnego (k. 152). W kolejnym piśmie procesowym powodowie podnieśli, że ww. interes przejawia się tym, że istnieje po ich stronie obiektywna potrzeba jednoznacznego przesądzenia, czy służy im prawo własności przedmiotów objętych żądaniem. W sytuacji bowiem, gdy jest to negowane przez pozwanego, zaistniała konieczność definitywnego zakończenia sporu orzeczeniem rozstrzygającym sporne kwestie, zapobiegającym w ten sposób powstaniu podobnych wątpliwości w przyszłości i jednoznacznie wyjaśniających sytuację prawną powodów. Chęć definitywnego wyjaśnienia sytuacji prawnej spornych przedmiotów i ustalenia zakresu praw przysługujących względem nich powodom, świadczy w ich ocenie o istnieniu interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. (k. 171). W apelacji z kolei skarżący wskazali, że skoro sporne rzeczy są wyłączone z władztwa powodów, którzy nie mogą z nich korzystać, już sama sytuacja faktyczna przesądza o istnieniu interesu prawnego w żądaniu ustalenia. Ponadto, zdaniem apelujących, interes prawny istnieje dlatego, że pozwany podniósł zarzut przedawnienia, a po stronie powodów istnieje możliwość rozporządzania ich własnością w ograniczonym zakresie nawet wówczas, gdyby nie mogli wytoczyć skutecznego roszczenia windykacyjnego.

Analiza przytoczonej wyżej argumentacji powodów na uzasadnienie istnienia po ich stronie interesu prawnego prowadzi do następujących wniosków. Po pierwsze, ma ona charakter abstrakcyjny w tym znaczeniu, że powieła jedynie doktrynalną i orzeczniczą definicję interesu prawnego bez odniesienia jej do konkretnych okoliczności sprawy. Sam fakt, że stronie przysługuje określone prawo, a na tym skupiał się w głównej mierze wywód skarżących, nie oznacza, że posiada ona interes prawny w żądaniu ustalenia. Gdyby tak było, potrzeba wykazywania interesu prawnego jako dodatkowej przesłanki uwzględnienia powództwa wywodzonego z art. 189 k.p.c. nie istniałaby. Po drugie, stanowisko zawarte w apelacji było wewnętrznie sprzeczne. Z jednej strony bowiem powodowie kwestionowali przedawnienie roszczenia windykacyjnego, z drugiej - z faktu tego wywodzili istnienie interesu prawnego. Przyjęcie, że roszczenie windykacyjne jest przedawnione, w sposób oczywisty pozbawiałoby powodów interesu prawnego w żądaniu ustalenia, albowiem żądanie wywodzone z art. 222 §1 k.c. jest z pewnością dalej idące. Z kolei uznanie, że do przedawnienia w istocie doszło, konieczne byłoby wykazanie konkretnych okoliczności uzasadniających udzielenie ochrony na podst. art. 189 k.p.c. Takowych skarżący ani nie udowodnili, ani nawet nie wskazali. Niedookreślone zostało stwierdzenie o możliwości rozporządzania własnością w ograniczonym zakresie. Powodowie nie podają, na czym miałyby ono polegać i czy doznają w tym zakresie jakichkolwiek ograniczeń ze strony pozwanej. Podkreślenia wymaga, że w powoływanym przez apelujących wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2016 r. (I CSK 94/15) jasno wskazano na potrzebę badania okoliczności konkretnego przypadku. W sprawie tej strona powodowa wyraźnie deklarowała, że nie jest zainteresowana tyle odebraniem ruchomości, ile decydowaniem o miejscu i sposobie ich eksponowania. Takich konkretów w obecnie badanej sprawie zabrakło. Co więcej, kwestionowanie przedawnienia przez powodów pozwala na przyjęcie, że ich celem jest de facto odzyskanie ruchomości, a nie inne, bliżej nieokreślone aspekty prawa własności.

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

Za podstawę rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego, które po stronie pozwanej ograniczyły się do wynagrodzenia adwokata oraz wydatków związanych z dojazdem pełnomocnika przyjęto art. 98 §1 k.p.c. w zw. z art. 105 §1 k.p.c. w zw. z art. 391 §1 k.p.c., zgodnie ze złożonym spisem. Ww. wynagrodzenie zgłoszone zostało w wysokości poniżej stawki wynikającej z §2 pkt 6 w zw. z §10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).

SSA Jan Kremer SSA Marek Boniecki SSO Wojciech Żukowski